

Metalen herinneringen aan de Gentse Wereldtentoonstelling

H. Taymans

Zoals bij elke Wereldtentoonstelling in deze periode werden ook bij de Gentse Expo in 1913 een ganse reeks medailles uitgegeven. Gent spande zelfs de kroon want er zijn tot nu toe reeds een honderdtal verschillende uitgiftes gekend. Naast de grote beloningsmedaille, de prijsmedailles voor diverse wedstrijden en congressen waren er kleine hangertjes in diverse materialen en uitvoeringen, die de bezoekers als souvenir konden aanschaffen. Ook de Sint-Michielsgilde zorgde voor een aantal stukken ter gelegenheid van haar 300ste verjaardag.

De reden van deze overvloed is ten eerste een uitloper van de gewoontes uit de negentiende eeuw. Het was de periode bij uitstek waarbij voor elke gelegenheid medailles werden uitgereikt. De mensen stelden dit ook op prijs, het was een eer een medaille te ontvangen. Daarnaast was sinds het einde van de eeuw een enorme belangstelling ontstaan voor de medaillekunst als kunstrichting. Belangrijke beeldhouwers boetseerden naast beelden en bas-reliëfs ook medailles. Tijdens de grote Wereldtentoonstellingen van Parijs (1900), Brussel (1910) en Gent (1913) hadden dan ook medaillesalons plaats waar de hedendaagse medaillekunst en kunstenaars in de schijnwerpers werden geplaatst.

Het is niet de bedoeling een volledig overzicht te geven van de uitgiftes uit 1913 maar toch past het enkele bijzondere stukken toe te lichten.

De grote beloningsmedaille van de Wereldtentoonstelling

Het was bij iedere tentoonstelling de gewoonte de exposanten te beoordelen. Dit gebeurde voor iedere afdeling door een speciale jury. Daarnaast beoordeelde een internationale overkoepelende jury alle deelnemers zonder onderscheid van afdeling. De laureaten werden bedacht met een diploma en met de grote beloningsmedaille van de Expo. De bekroonde exposanten pakten in advertenties, postkaarten en op hun drukwerken graag uit met de behaalde medailles. Om deze te realiseren had men beroep gedaan op de grootste (en duurste) Belgische medailleur van dat ogenblik, Godefroid Devreese. Hij ontwierp een mooie plaket waar op de voorzijde de Gentse Maagd begroet wordt door een aantal personen, symbool voor de kunsten, de industrie en de landbouw. De keerzijde maakt allusie naar Gent als bloemenstad, en toont twee vrouwen die in een serre bloemenkransen vervaardigen, met op de achtergrond de hoofdingang van de Expo. Er werden trouwens twee floraliën georganiseerd tijdens deze Wereldtentoonstelling.

Deze plaket werd uitgevoerd in brons, zilver en verguld. Ze moest in een zodanig grote oplage gemaakt worden dat men beroep moest doen op twee ateliers om ze te slaan : de firma Fonson & Cie en de firma Michaux, die elk 5000 exemplaren voor hun rekening namen.

De grote medaille van de wijk Oud Vlaanderen

Eén van de bekendste realisaties tijdens de Wereldtentoonstelling was de Wijk Oud Vlaanderen. Het stadje bevatte 74 reconstructies van historische bouwwerken uit gans Vlaanderen. Het geheel werd ontworpen door de architect Valentin Vaerwijck. Het comité Oud Vlaanderen werd opgericht en de ganse onderneming werd gedragen door de Sint-Lucasbeweging waartoe ook Vaerwijck behoorde. Andere medewerkers waren, Victor Fris en Armand Heins. René De Craemer ontwierp de vlaggen, Oscar Sinia en de broers Cornelis zorgden voor het beeldhouwwerk, kunstsmid J. Blancquaert verzorgde het smeedwerk en Rosa Vaerwijck ontwierp de kostuums.

De officiële medaille van de wijk Oud Vlaanderen is een gezamenlijke creatie van twee van deze kunstenaars. De schilderes Rosa Vaerwijck ontwierp, naast de kافت van het Gulden Boek, ook haar eerste en tevens laatste medaille. Het modelleren werd uitgevoerd door Oscar Sinia. Het ontwerp van de Middeleeuwse vrouw is omgeven door de wapenschilden van Brugge, Ieper en Gent terwijl op de keerzijde de Gentse Draak prominent aanwezig is. Het draagsysteem in neogotische stijl was ook typerend voor de Sint-Lucasbeweging. De medaille werd uitgevoerd in brons, verzilverd en verguld.

Herinneringsplaket van de Franse afdeling

De belangrijkste buitenlandse deelname was ongetwijfeld deze van Frankrijk. Dit was grotendeels te danken aan de inspanningen van het "Comité Français des Expositions à l'Étranger". Deze organisatie was opgericht in 1884 door een groepje Franse zakenlui als reactie op het gebrek aan aandacht van de Franse regering voor buitenlandse manifestaties. Op die manier hadden de Franse firma's meer vrijheid om hun vertegenwoordiging op buitenlandse expo's tot hun grootste voordeel te organiseren.

De Franse regering zag daar vlug het nut van in en erkende deze particuliere organisatie spoedig. Vanaf 1908 was haar werking zelfs opnieuw een volledige staatsaangelegenheid.

Voor de uitgave van de medailles voor de Franse deelname aan Wereldtentoonstellingen werd beurtelings beroep gedaan op gekende Franse medailleurs. Voor de Gentse editie was René Gregoire aan de beurt. Hij realiseerde een plakiet met op de voorzijde een Middeleeuwse ridder, vergezeld van een jonkvrouw, staande voor het Gravensteen en omgeven door bloemen. De keerzijde toont een putti temidden van de symbolen voor kunst, wetenschap en industrie en met bovenaan een zicht op het Frans paviljoen.

De Parijse Munt sloeg deze plakiet in brons en in zilver.

De Ambtelijke draagtekens

De vele tientallen besturen, comités, jury's enz. die bij de organisatie van de Gentse Expo betrokken waren en de uiteenlopende technische functies die door ontelbare mensen werden ingevuld, maakten het noodzakelijk het personeel duidelijk te onderscheiden van de bezoekers. Medailles waren hierbij slechts één van de mogelijkheden, maar wel de meest prestigieuze. Als voorbeeld het draagteken voor de lagere functionarissen, in verguld zilver en voorzien van hun naam en functie.

Het Paleis der Vrouwelijke handwerken

Omdat Wereldtentoonstellingen claimden universeel te zijn, konden zij moeilijk vrouwen en hun verwezenlijkheden uitsluiten. Sinds 1893 in Chicago bezat elke Expo een apart paviljoen uitsluitend gewijd aan de verwezenlijkheden van de vrouw. Het Gentse Paleis der Vrouwelijke handwerken stelde "vrouwelijke nijverheden" tentoon, zoals de vervaardiging van tapijten, lingerie, juwelen enz. Beschermvrouwe van deze sectie was koningin Elisabeth, wiens monogram op de medaille en op het bijbehorend etui voorkomt.

Hangertje van de “Drakenschiëting”

Sportwedstrijden namen een belangrijke plaats in binnen de Gentse Wereldtentoonstelling. Het begrip “sport” had voor de organisatoren een ruime betekenis. De activiteiten varieerden van vriendschappelijke oefen- en demonstratiewedstrijden tot grote internationale kampioenschappen. De schietstand op het Sportplein was altijd voor het gewone publiek toegankelijk. Men kon er deelnemen aan de “Drakenschiëting”, waarbij de traditionele schietschijf vervangen was door een afbeelding van de Gentse Draak. Met 15.000 deelnemers was het één van de meest succesvolle sportactiviteiten. De beste schutters ontvingen als aandenken dit hangertje, een replica van de Draak, dat met een oplage van meer dan 10.000 exemplaren één van de meest verspreide Gentse expomedailles is.

Politiekenteken

Om diefstal van de tentoongestelde producten tegen te gaan en de moedwillige beschadiging van de installaties te verhinderen, werden op de Wereldtentoonstelling speciale bewakingsdiensten aangesteld. Naast bewakers, nachtwakers en rijkswachters waren er politieagenten. Ze droegen een kenteken dat nauw aansloot bij de traditionele politiepenning, zonder artistieke waarde maar waarbij duidelijkheid primeert. Het is eenvoudig in messing gegoten maar door deze eenvoud werd het niet als waardevol beschouwd en zijn slechts weinig exemplaren bewaard gebleven.